

BEVORDERING DER BIJEN
TEELT IN
NEDERLAND · VER. TOT

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Verschijnt maandelijks - Jaargang 77 - No. 1 januari 1975

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

Wij wensen U en de Uwen al het goede voor 1975 en een Voorspoedig Bijenjaar.

BIJENHUIS WAGENINGEN

kan uit voorraad leveren:

Simplexkasten
Spaarkasten
Zes-Raamskastjes
Koninginneteeltkastjes

VERZAMELBANDEN

geschikt om twee jaargangen van het groentje in op te bergen. Deze met zorg uitgevoerde banden zijn een sieraad in uw boekenkast. De prijs is nog f 9,50 excl. verzendkosten.

Bestel nu uw benodigde **kunstraat** voor het voorjaar. Combineer uw bestellingen zoveel mogelijk, de verzendkosten gaan weer omhoog.

Het BIJENHUIS is dagelijks geopend van maandag tot en met vrijdag van 7.45—12.00 uur en van 13.30—17.00 uur.

Op de navolgende zaterdagen is het BIJENHUIS GEOPEND van 's morgens 9.00—12.00 uur: 18 januari, 1 februari, 15 februari en 1 maart 1975.

VERDERE VERKOOPADRESSEN:

Tegen een geringe prijsverhoging (bijdrage in de vrachtkosten) zijn onze artikelen ook verkrijgbaar bij de afdelingsdepôts:

Boerenbond Neerbosch-Hees, St. Agnietenberg 63, Nijmegen.
Afd. Bunnik/Houten B. Th. Barten, Koningslaan 23, Bunnik,
telefoon 03405 - 1742.

S. G. v. d. Esschert, Spreeuwenweg 45, Apeldoorn, telefoon
05760 - 36779.

BIJENHUIS-

GRINTWEG 273
Algemene Bank Nederland-Wageningen
rekening nr. 53.90.42.900

Postgiro 823276
(Bijenhuis)
Telefoon 08370 - 12863

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen.

Redacteur: G. v. d. Weert, Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans. De niet van redactiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijjtjes. Giro 84 68 01.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

Deze foto, kennelijk in het begin van deze eeuw gemaakt door de arnhemse hoffotografe B. Bruining maakte deel uit van de bijzonder geslaagde tentoonstelling, welke de afdeling Lunteren organiseerde ter gelegenheid van haar 75-jarig bestaan. Zie verder „Ons Klankbord”.

Ons klankbord

Bij de intrede van het nieuwe jaar bieden Hoofdbestuur en Redactie u allen de beste wensen aan voor een voorspoedig 1975. Vanzelfsprekend gelden deze voor alles uw persoon en degenen die u het naast zijn, maar toch ook de imkerij, waarin wij elkaar hebben gevonden en die ons bindt in een vereniging waarvan het wel en wee ons allen ter harte gaat. In dit verband willen wij aan onze wensen voor een gelukkig nieuwjaar onze oprechte dank verbinden aan allen die, al dan niet in een bestuursfunctie, alle tegenslagen en moeilijkheden van het afgelopen jaar ten spijt, zich met alle kracht hebben ingezet voor de instandhouding van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt.

De jaarwisseling is bij uitstek het tijdstip waarop we even achterom kijken en tevens om voor zover mogelijk een blik in de toekomst te werpen. Bij dit terugzien zouden wij willen aanhaken op onze omslagfoto van de maand. Hierop ziet u de bijenstal van notaris J. H. Th. van den Ham te Lunteren (v.l.n.r. notaris R. Dinger, alg. voorz. van onze vereniging tot 1901, G. J. Wilbrink notaris, notaris J. H. T. W. v. d. Ham en wethouder A. v. Schothorst). Met de eveneens te Lunteren wonende alg. secr. B. Wigman en de ook al uit Lunteren afkomstige latere redacteur van het Groentje T. C. Hootsen vormden zij de voortrekkers van onze vereniging en hoewel deze daar niet is opgericht, noch gevestigd, kunnen wij rustig stellen dat in deze pionierstijd het hart van de vereniging klopte in Lunteren op de Veluwe. Zij zijn de mannen die de vereniging op organisatorisch gebied gestalte gegeven hebben en door het opstellen van exameneisen en het inrichten van les- en modelbijenstallen de toepassing van nieuwe inzichten van de grond hebben geholpen. Zij hebben ook de geest in onze vereniging bepaald, een geest van samenwerking en een streven naar beter die gedurende een lange reeks van jaren — ondanks soms tegengestelde meningen — de grote lijn in onze vereniging bepaalde.

Kijken wij terug tot in de twintiger jaren, dan zien wij dat die samenwerkingsgedachte, waarbij ondanks tegenstellingen en tijdelijke ontsporingen, toch steeds de **bevordering van de bijenteelt** op de voorgrond stond, werd aangetaast door de in ons land altijd aanwezige splijt-

zwam. De vereniging viel, zonder enige noodzaak en op volstrekt irreële gronden in een aantal afzonderlijke organisaties uiteen, die met één uitzondering, later weer in een overkoepelend orgaan tot een zekere samenwerking kwamen.

Bepalen wij ons tot onze eigen organisatie, dan zien wij dat na een periode van grote bestuurlijke tegenstellingen bij het optreden van de huidige voorzitter een nieuw tijdperk van voortgang en eendrachtige samenwerking aanving, dat de vereniging in korte tijd tot grote bloei bracht, een bloei die ten tijde van het 50-jarig bestaan zijn hoogtepunt bereikte en waarop onvermijdelijk in de naoorlogse jaren een terugslag moest volgen.

Geldontwaarding en achteruitgang van het verenigingsleven in al zijn geledingen als gevolg van de passieve vrijetijdsbesteding, die met de T.V. zijn intrede deed, zijn daarvan de voorname oorzaken, hoewel zij niet door iedereen als zodanig zijn erkend en aanvaard.

Geldontwaarding brengt automatisch kostenstijging en voor een vereniging contributieverhoging met zich mee. Degene die de contributieverhogingen reëel d.w.z. op indexbasis hebben vergeleken met het inflatiepercentage moeten hebben geconstateerd dat deze op basis van koopkracht niet is gestegen, integendeel in sommige jaren is gedaald.

Als wij nu onze blik van het verleden over het heden naar de toekomst laten glijden, dan kunnen we er niet onderuit vast te stellen dat thans in onze vereniging krachten werken, althans gedachten post vatten, die volkomen onjuist zijn, op valse gronden zijn geformeerd en blijkbaar door lieden die in de contramine zijn — en die zijn er in elke vereniging — met veel overredingskracht worden verbreid.

Voor zover deze uitspraken, die grotendeels bij geruchten tot ons zijn gekomen en niets is zo gevaarlijk als het boos gerucht, ons bekend zijn, kunnen deze als volgt worden samengevat: De contributieverhoging was nodig om een veel te duur nieuw pand te financieren; en

De vereniging zweeft op de rand van het faillissement. Twee uitspraken die koren op de molen zijn van allen die de vereniging geen goed hart toedragen en bovendien geschikt om diepe in-

druk te maken op wankelmoedigen, die niet over voldoende achtergrondinformatie beschikken.

De contributieverhoging was nodig om: ten eerste het achterlopen van de contributie bij de inflatie in te halen; ten tweede de inflatie in het lopende jaar te overbruggen — immers een eventuele verhoging treedt pas een jaar later in werking — ten derde om de stijgende verenigingskosten op te vangen — men denke slechts aan de kostenstijging van het maandblad — en ten vierde om de gestegen salariskosten, voor zover zij ten laste van de afd. vereniging vallen op te vangen. En dan is er geen cent van aan het z.g. dure nieuwe gebouw besteed.

En dan dat dure gebouw. In Wageningen is onlangs een bouwwerk gezet wat in grootte en bouwwijze wel enigszins met het Bijenhuis kan worden vergeleken. Het heeft acht ton gekost. Als wij de waarde van ons gebouw dan op vijf ton schatten zitten we zeker niet te hoog maar toch wel een aardig appeltje voor de dorst, dacht u niet?

Zoals u bekend is staat daartegenover een bankcrediet van f 150.000 waarvan wij nu — in de finantiëel meest ongunstige tijd van het jaar — ongeveer f 100.000 hebben opgenomen en waarvoor wij de huidige bepaald niet lage rente moeten betalen. Vandaar dat het H.B. met alle middelen tracht dit bedrag omlaag te brengen en het crediet te reserveren voor eventuele grote aankopen. Vereenvoudiging van administratie, rationeler werken, uitbreiding van omzet, in de handel brengen van nieuwe produkten zijn daartoe de geëigende middelen, echter niet van 31 december op 1 januari te verwezenlijken.

Er is dus een bankschuld, op dit moment — de contributies moeten nog binnenkomen — van rond f 100.000. Er ligt in het Bijenhuis opgeslagen aan suiker, hout, was en kunstraat, aan afgewerkte kasten en andere materialen en aan winkelgoederen voor een waarde die f 200.000 zeker te boven gaat. De vereniging, dat zijn wij met ons allen, bezit een pand dat — leeg — direct voor minstens vijf ton van de hand kan worden gedaan. Ziet u dat faillissement nu nog zitten?

De kreet is geslaakt „Wij moeten saneren”. Inderdaad kosten moeten in evenwicht zijn met inkomsten. Die kosten kunnen niet zodanig worden gedrukt dat een functioneren van onze vereniging overeenkomstig onze doelstelling niet meer mogelijk is. De contributie, die bij de geldontwaarding was achtergebleven op peil brengen is ook een vorm van saneren. Evenzo het door middel van tijdschrijven vaststellen van de juiste huidige productiekosten. Evenzo het zoeken naar de eenvoudigste administratiemethode die aan onze behoeften beantwoordt,

gepaard aan een verantwoorde bezetting in de administratieve sector en tal van andere zaken, waarop we hier niet verder zullen ingaan.

Uw Hoofdbestuur gaat het nieuwe jaar vol vertrouwen tegemoet. Dat wil niet zeggen dat alle moeilijkheden in een handomdraai kunnen worden opgelost. Maar de stijgende lijn is al zichtbaar. De verkoop van imkersartikelen, ook die in de winkel, gaat vooruit. De personeelsbezetting heeft zijn beslag gekregen. De mannen (en vrouwen) zijn om met het bekende lied te spreken, „Kloek en vol vuur”. Maar zelfs de meest enthousiaste werker kan de steun van de achterban — zoals dat tegenwoordig heet — niet missen.

Laten wij pogen wat verdraagzaamheid op te brengen. Bij de huidige polarisatie op elk gebied is het woord „verdraagzaamheid” haast een vloek geworden. Er zijn in het afgelopen jaar door de omstandigheden fouten gemaakt. Het door ziekte plotseling uitvallen van de heer v. d. Weert, samenvallende met het gelijktijdig vertrek van het administratieve personeel bracht ons in een hopeloze situatie. Eens te meer is gebleken hoe gevaarlijk het is als de goede gang van zaken in een onderneming afhankelijk is van één man. Wij zijn — ook om andere redenen — dan ook weer tot een tweehoofdige leiding teruggekeerd en prijzen ons gelukkig dat de heer v. d. Weert zijn werkzaamheden grotendeels heeft kunnen hervatten.

Er is een vrij lange periode geweest dat het Bijenhuis slechts twee dagen per week bezet was en wij zijn dankbaar dat er vrijwilligers gevonden zijn, die althans die twee dagen per week aanwezig wilden zijn. Wij betreuren vanzelfsprekend iedere gemaakte fout, iedere vertraging van bestelling of beantwoording van correspondentie, omdat we heel goed beseffen dat de betrokkenen eenvoudig naar de post zitten uit te kijken, maar is het nu zo nodig, gezien de omstandigheden, om bij elke slip een hatelijk, om niet te zeggen vuil gesteld briefje te schrijven?

Laat de demagogische kreten van onruststokers langs u af glijden of toets ze door een telefoontje naar uw hoofdbestuurslid of naar Wageningen op hun juiste waarde. Laten we terugkeren naar de pioniersgeest waarvan in de aanhef van dit klankbord is gewaagd, zelfs al zou het een paar centen meer kosten. Hebt u uw contributie al eens vergeleken met die van welke vereniging ook? Zelfs de pas opgerichte „ezelsvereniging” (ver. van eigenaren van ezels) vraagt f 25,— per jaar.

Overtuigd van uw begrip voor de situatie en in volledig vertrouwen dat we op uw steun kunnen rekenen eindigen wij zoals we zijn begonnen „Gelukkig Nieuwjaar”.

De moer wordt ingebald

Afgelopen donderdag stond ik op de pluimveemarkt een mooi koppeltje Barnevelders te bewonderen, toen ik plotseling oog in oog stond met Jan van de Veluwe; nu de bijen zich in ruste bevinden zocht hij kennelijk zijn vertier op de altijd gezellige kippenmarkt.

Bij deze onverwachte ontmoeting kon ik het niet nalaten op zijn laatste artikeltje terug te komen, waarbij hij gewag maakte van een ingebalde moer.

Toen ik er mijn verbazing over uitsprak hoe bij een oudere en ervaren imker zo iets kon passeren, gaf hij, wellicht onbewust, vlijmscherp de vermoedelijke oorzaak van het inballen aan.

„In de tijd dat ik nog met korven werkte, was dit probleem zo goed als onbekend; sinds ik echter op kasten ben overgegaan komt dat inballen, alhoewel sporadisch ook op mijn bijenstand voor”, aldus deze imker.

Het inballen hangt volgens hem nauw samen met de invoering van de kastimkerij.

De kast verschaft nl. de mogelijkheid bij tijd en ontijd poolshoogte te nemen van het binnengebeuren, hetgeen bij een korf ten enemale onmogelijk is.

Op de terugweg filosofeerde ik nog wat door over deze uitspraak en dacht, dat we hier wellicht dicht bij de ware oorzaak van het inballen waren aangeland, vooral als die kast „bij ontijd” wordt geopend.

Wat is dat „inballen” eigenlijk; is het een hartstochtelijke daad van de bijen om hun aller moeder te beschermen en mogelijk te verhinderen dat zij de benen neemt (geschiedt wel eens na de bruidsvlucht, levert dan meestal geen gevaar op) of hebben we te maken met een daad van agressie, waarbij het volk stelling neemt tegen de koningin (bijv. het niet accepteren van een nieuwe koningin)?

Ofschoon zowel het een als het ander mogelijk is, ligt een definitief antwoord nog altijd verborgen in de schoot van het bijenvolk.

Een tweede vraag is, hoe de koningin bij zo'n actie, die meestentijds een dodelijke afloop schijnt te hebben, aan haar einde komt; wordt

ze doodgedrukt, doodgestoken, gemolesteerd of gaat ze ten onder wegens gebrek aan zuurstof?

Als we het „bij ontijd” openen van de kast eens nader bezien, komen we al gauw tot de ontdekking, dat we een volk maar al te vaak lastig plegen te vallen.

— als het nog vroeg in het voorjaar is, bij koud weer en weinig of geen dracht; het volk verkeert dan in een kritiek stadium, er zijn dan uitsluitend oude bijen, de koningin is niet of nauwelijks aan de leg, er is nog geen rustgevend gesloten broed. Ik som deze punten op, daar inballen in het voorjaar frequenter schijnt voor te komen dan nadien;

— nadat het zich van de darren heeft ontdaan en wederom een kritieke levensfase doormaakt; de koningin staakt geleidelijk aan het leggen, er is een overgang van een intensieve drachtperiode (heide) naar een periode van werkloosheid; we zouden kunnen spreken van de „overgangsweken”;

— kort na de invoer van een nieuwe koningin (storen in de wittebroodsweken is nu eenmaal een onsympathieke daad); geef ze eerst een paar weken rust en de kans om aan de leg te komen alvorens op controle te gaan;

— bij slecht weer, geringe dracht en weinig voedselvoorraad.

Voorts schijnt het inballen bij kleine volkjes vaker voor te komen dan bij grote; onder minder gunstige omstandigheden raken zij blijkbaar sneller van de kook.

De geaardheid van de koningin is een factor, die we niet onvermeld mogen laten; uit ervaring weten we, dat er zeer rustige, doch ook zeer schuwe en nerveuze moeren zijn. Dat een snel weglappende moer paniek kan veroorzaken, ligt voor de hand; de oudere bijen zien haar dan als een vreemde en zetten de achtervolging in.

Het invoeren van een koningin is een aangelegenheid, die zeer veel zorg vraagt, speciaal als het volk langere tijd moerloos is geweest; het gebruik van een beproefde methode onder gun-

stige omstandigheden en met de nodige rust is doorgaans een waarborg voor een geslaagde invoer.

Wat is de remedie als we, alle goede voorzorgen ten spijt, plotseling een „bal bijen” in de kast aantreffen?

Een ervaren imker vertelde mij eens in zo'n geval de kast zeer snel te sluiten, waarna de bal dank zij de duisternis weer snel wordt opgelost.

Als meer actieve oplossing is het bespuiten (klein oliespuitje) van de „bal” met suikerwater, waardoor de koningin zou vrijkomen; vervolgens afzonderen en opnieuw invoeren.

Het uiterst omzichtig openen van de kast en omgaan met de raampjes is en blijft mede een goede preventie tegen het „inballen”.

Ondanks deze mijmeringen blijft het voor mij toch een raadsel wat de ware oorzaak is en hoe we inbaling definitief kunnen voorkomen, en in het ergste geval hoe we kunnen vermijden dat het koninklijke slachtoffer verongelukt?

Wie geeft er eens een mening (ervaring) over dit mysterie?

J. J. Speelziek,
Apeldoorn

BEGINNERSRUBRIEK

Mij is gevraagd in een aantal artikelen voor u een beginnersrubriek te schrijven, waarin zo van maand tot maand allerlei aspecten van de bijenhouderij belicht zullen worden, die voor u van belang kunnen zijn.

Ik stel me voor in het januarinummer die handelingen, die in de maand februari uw aandacht vragen te belichten en zo vervolgens, omdat het januarinummer soms pas half in de maand bij u in de bus valt.

Ik ben dus eigenlijk nu genoodzaakt januari en februari te combineren, wat mijns inziens niet zo bezwaarlijk is, daar we in deze twee maanden niet veel praktische handelingen behoeven te verrichten.

Voor een goed begrip dus enkele theoretische gegevens aan de hand van bijgevoegde foto; een bijenvolk in een fijnspar of kerstboom.

Om zich te kunnen handhaven is een bijenvolk afhankelijk van de verzorging door de mens. Enkele uitzonderingen daargelaten.

Uiteraard zijn deze bijen later verder verzorgd, goed gehuisvest en gevoed, maar dit beeld spreekt ons nu aan.

Een bijenvolk dient zo'n 15.000 - 20.000 werkbijen te bevatten met een koningin, wanneer het aan zijn winterrust begint.

Na het slingeren van de laatste honing is men **DIRECT** begonnen met voeren, waardoor er nog een groot aantal jonge bijen geboren is in september en oktober. Dat zijn, mits er voldoende stuifmeel beschikbaar was, de beste bijen om te overwinteren.

De broedaanzet wordt nu snel minder en staat in december praktisch stil. In zeer goede bijenvolken vindt men soms in januari al 2 à 3 plekken gesloten broed, handgroot. Ik vraag mij af, of de broedaanzet in zeer goede bijenvolken wel helemaal stilstaat, doch dit geldt niet elk jaar.

De voedselvoorraad bestaat dus uit 20 à 25 pond voer, door het voeren met een suikeroplossing in een verhouding van 2 delen suiker op 1 deel water. Deze suiker wordt accijnsvrij verstrekt, maar dient gedenatureerd te worden. Dit denatureren gebeurt door de bijenverenigingen. Men voegt 50 gram octosan toe aan 100 kg suiker.

Als het goed gemengd wordt, is het niet hinderlijk voor de bijen. Een te hoge concentratie octosan heeft het slecht opnemen van de suikeroplossing tot gevolg. Nauwkeurig werken is ook hierbij gewenst.

Zorg dus voor **RUST** rondom uw bijenvolken in de wintermaanden. Vooral in bosrijke streken kunnen vogels als mezen en spechten soms schade aanrichten aan korven en kasten.

Spechten kunnen in korte tijd een gat maken, zelfs in een vrijwel nieuwe bijenkast.

Tuinnetten voor de bijenhal kunnen dit beletten.

Voer de vogels in de soms voor hun moeilijke winterperiode, maar liefst een heel eind van de bijenkasten vandaan.

Let op muizen en vooral op spitsmuizen, die heel gemakkelijk een korf of bijenkast kunnen binnendringen, wanneer het vlieggat te groot is; 8 mm is voldoende.

Houd echter het vlieggat helemaal open tijdens de winter. Dit voorkomt schimmelvorming, vooral op de buitenste ramen.

Zo zitten de bijen dan op de wintertros, tegenover het vlieggat, op lege cellen, tegen het voedsel aan. Van boven liefst luchtig toegedekt; dus niet met te dicht materiaal, wat totaal geen vocht doorlaat.

Vocht is gedurende de winterzit zeer slecht voor de bijen; in de zomer regelen ze het vochtgehalte zelf, hierover later meer. Deze winterzit kunnen ze verschillende weken achter elkaar volhouden. Het voedsel is bijna geheel verteerbaar. De bijen zijn in staat lange tijd hun afvalstoffen in de zeer rekbare endeldarm vast te houden.

In sommige bijenkasten zitten ze met „opgetrokken poten”, vanwege de nog openstaande bodemventilatie opening. Zulke volken zijn volgens mijn mening zeker niet het eerst aan de gang in het voorjaar.

Dat leren die bijenhouders wel af, denk ik. Ik heb vroeger velerlei experimenten gezien, o.a. het hoge vlieggat bij kasten, zoals bij korven b.v.

Controleer gedurende de winter enkele keren of er in de vliegopening geen grote aantallen dode bijen liggen, die de zaak zouden kunnen verstoppen.

Ook omdat gedurende de wintermaanden de bijen toch behoefte krijgen aan een reinigingsvlucht.

In ons klimaat komen er gedurende de maand januari b.v. wel eens enkele dagen voor, dat de temperatuur op mooie zonnige dagen oploopt tot 8° à 10°C. in de schaduw.

Dan zien we, dat de bijen massaal de kast of korf uitkomen, om buiten, niet ver van hun woning verwijderd, hun afvalstoffen kwijt te raken. Meestal komen ze een uur later al weer tot rust en kunnen dan hun winterzit weer verschillende weken voortzetten.

Wanneer we hierbij aanwezig zouden kunnen zijn, is het goed enkele notities te maken, welke volken eraan deelnemen, welke niet. Eventueel kunnen we te vochtige afdekmaterialen vervangen of drogen. Dit alles zonder verder de zaak te verstoren.

Controleer thuis regelmatig uw uitgebouwde ramen op wasmot. Kijk uw beroker na of die nog een jaar mee kan, of koop tijdig een nieuwe. Wanneer u een nieuwe koopt, neem dan een blaasbalgberoker, met schutmantel en binnemmertje, type „Rookmeester”; deze gaat veel langer mee.

Koop gezamenlijk uw verdere imkersbenodigdheden en zorg dat u alles tijdig thuis hebt voor het bijenseizoen weer begint.

In het donker van uw bijenwoningen begint er, zonder dat u er iets van bemerkt, al nieuw leven te komen. De koningin begint zo eind januari — tweede helft februari enkele eitjes te leggen, afhankelijk van het verloop van de winter.

Volgende rubriek hierover meer.

Consulentschap in algemene dienst
voor Bijenteelt,
A. J. van Willegen,
Goes.

DE BIJENWEIDE

Het gebied en de planten, waarop onze bijen in de loop van het jaar hun voedsel verzamelen, noemt de imker meestal de bijenweide, of soms kortweg maar „de dracht”. Als deze dracht dan ter sprake komt, als er wat oudere imkers bij zijn, komen al gauw de verhalen los over de dracht, zoals die vroeger was en hoort men din-

gen over uitgestrekte velden met boekweit en heide, akkers die „blauw” zagen van de korenbloem, weiden „sneeuw wit” van de klaver, en bramen en linden in overvloed.

De tegenwoordige imker loopt bij dit soort verhalen dan meestal „het water uit de mond” en hij denkt met een zekere weemoed aan die „goe-

de oude tijd". Dit ondanks het feit, dat hij tegenwoordig de beschikking heeft over betere en modernere kasten, een goede bedrijfswijze kent (of toch zeker diende te kennen) en ondanks de mogelijkheden, die hij heeft om zijn volken op een gemakkelijke manier te verplaatsen over zeer grote afstanden.

Wat verstaan we eigenlijk onder bijenweide en goede dracht?

Het betekent het aanwezig zijn op een voor de vliegbijen liefst niet te grote afstand van een grote hoeveelheid planten of bomen, die de bijen in staat stellen een overschot aan voedsel te verzamelen.

Dit voedsel kan bestaan uit:

Nectar, dat voor 60-80% uit water en voor 40-20% uit suikers ed. bestaat en waarvan de bijen in de woning, door verdamping van water en het toevoegen van fermenten, in staat zijn honing te maken. Deze bevat op zijn beurt weer ongeveer 80% suikers en ten hoogste 22% water. Een „heel werk" **dus!**

Deze honing dient eigenlijk voor de vorming van de toekomstige wintervoorraad van het volk en voor het levensonderhoud van de bijen en het broed gedurende het „drukke" seizoen.

Stuifmeel is de eiwit- en vetbron voor de bijen en vooral voor het broed. Het is voor de winter nodig voor de opbouw van het z.g. vetlichaam van de bijen. In het „hoogseizoen" (broedtijd) is het van zeer groot belang voor de goede ontwikkeling van het broednest. „Vroeg en laat" stuifmeel geeft respectievelijk goede zomer- en wintervolken.

Het weer, gedurende de bloeitijd van de drachtplanten, speelt natuurlijk een zeer grote rol.

„Gelukkig" heeft de mens dit echter niet zelf „in de hand", maar voor succesvol imkeren zijn we, naast een goed gevoerde bedrijfsmethode en het voorkomen van een goede dracht, erg afhankelijk van goed weer. Verder spelen de volgende factoren natuurlijk ook een belangrijke rol: Is de tijd, waarop de drachtplant(en) bloei(t)- en lang genoeg? (Liefst zo lang mogelijk).

Geeft de plant ook nog nectar en/of stuifmeel bij een hoge en ook bij een vrij lage temperatuur?

Zijn de bloemen zodanig van bouw, dat de bijen er gemakkelijk nectar op kunnen verzamelen? (Het probleem bij rode klaver).

Is het suikergehalte van de nectar hoog, zodat het voor de bijen weinig „indikarheid" vraagt om deze om te zetten in honing? (B.v. koolzaad).

Verder onderscheiden we de drachten in hoofd- en nevendrachten.

We noemen ze dan meestal onder meer naar de tijd van het jaar of soort planten:

Voorjaarsdracht — fruit, koolzaad, paardebloem, e.d.;

Zomerdracht — framboos, braam, korenbloem, acacia, linde, klaver, e.d.;

Late dracht — wilgenroosje, struikheide, zee-aster, e.d.

Dit zijn dus in grote trekken de z.g. hoofd- drachten.

Maar de nevendrachten kunnen ook van grote betekenis zijn:

Deze kunnen een grote rol spelen bij de gunstige ontwikkeling van de volken in het vroege voorjaar en vlak voor en gedurende het in-winteren. Vooral het voorkomen van een stuifmeeldracht (**zo dicht mogelijk in de omgeving van de stand**), is in die tijden van grote invloed op de ontwikkeling tot goede volken in het voorjaar, maar ook verder in het seizoen. Volken, die met weinig of geen stuifmeel de winter ingaan, ontwikkelen zich in het daarop volgend voorjaar meestal maar zeer slecht. Vooral deze nevendrachten kan de imker zelf veel verbeteren (vlak bij de stal), maar hierop komen we later nog uitvoeriger terug.

Wat kan de imker doen om zo goed mogelijk te profiteren van een dracht?

De meeste imkers zijn niet zo gelukkig, dat ze het hele jaar door (voldoende) dracht in de directe omgeving van hun stand hebben. Zij zullen in de meeste gevallen wel verplicht zijn naar een of meerdere drachten te gaan reizen met hun bijen.

En dan zult u misschien weer met een beetje weemoed aan de „verhalen" van de oudere imkers denken en bij uzelf zeggen: „Die hoefden dat toch maar lekker niet en die hadden ook honing". Vergis u echter niet, want ook een goede korfimker moest vroeger wel degelijk op reis met zijn volken, wilde hij tenminste een overschot(je) aan honing (meestal alleen van de heide) oogsten.

En de manier waarop men reisde, (als je zoiets tenminste nog reizen kon noemen) was nu ook niet bepaald comfortabel.

Zelf heb ik van oudere imkers in Zuid-Limburg verhalen gehoord, hoe deze vroeger vanuit Zuid-Limburg naar de Belgische heide „reisdén". Er waren er zelfs, die zelf geen paard of iets dergelijks hadden, die zeer vernuftig een „uitbouw" op de kruiwagen construeerden van latten, zodat een vrij groot aantal korven kon worden geladen, die dan uiteraard te voet naar de hei werden gebracht en teruggehaald (in de hoop, dat ze „zwaarder" terugkwamen). Een heel karwei, zo'n 40 à 50 km achter de kruiwagen. Ik meende, (maar dat zal wel verbeelding zijn geweest) dat de man zijn armen iets langer waren dan normaal.

Maar ook in andere streken reisde men vaak ver weg: denk maar aan het spreekwoord „**Wie goed wil bijen, moet heien en kleien**”. In het voorjaar naar de voorjaarsdracht, fruit, koolzaad en soms nog eerst naar wilg en kruisbes, met het doel sterke volken te krijgen, die vroeg en goede zwermen geven (afjagen). Later ging men met deze sterke volken naar de heide, in de hoop op een goede oogst. (En toen zal het ook wel eens slecht weer geweest zijn gedurende de heidedracht).

Onze moderne imker zal dus in de meeste gevallen moeten zorgen (d.m.v. reizen) voor drachtverbetering (bijenweide) voor zijn bijen. Waar mogelijk zal hij ook dienen te proberen de aanplant te helpen bevorderen. In het klein in de omgeving van zijn eigen stand. In dit geval zal hij veel planten kunnen kweken (b.v. wilgen stekken — vaste planten scheuren — zelf iets zaaien — bollen en knollen aanplanten, enz.), maar daarover later.

Een eerste vereiste is echter, dat hij zelf ook de drachtplanten leert kennen en bekijken.

We bedoelen hiermee, dat hij zichzelf wat gaat verdiepen in de verschillen in uiterlijk van verschillende drachtplanten, om deze ter plaatse te kunnen herkennen en beoordelen, en om zodoende te weten of een bepaalde streek wel of niet van belang is voor de bijen.

Vanzelf volgt daaruit, dat hij ook iets dient te weten van de bouw van de bloem(en). In een volgend artikel zullen we hierop nader ingaan; de aanschaf van een eenvoudige Flora, waarin niet alleen kruidachtige, maar ook houtachtige

planten voorkomen, zal de imker veel hulp en ook veel genoegen verschaffen. (Mogelijk iets voor de Bonden om een goede Flora te gaan verkopen?)

Zeer belangrijk is, dat hij de streek, waar hij zijn bijen heeft staan (blijvende standplaats), goed weet te beoordelen op het al of niet voorkomen van voldoende drachtplanten met bloeitijden.

Vooraf het zelf waarnemen is iets wat heel veel imkers niet of onvoldoende doen. Het is soms onbegrijpelijk, hoe weinig men afweet van het nut van de bijen voor de bestuiving van verschillende gewassen en wat hiermee samenhangt.

Dikwijls praat de ene de andere na en krijgt men de wonderlijkste verhalen te horen. Toch hoeft men echt geen „geleerde” te zijn om hier iets vanaf te weten; er zijn ook boekjes, die over dergelijke onderwerpen handelen.

Als u zich in deze onderwerpen wat gaat verdiepen, zult u bemerken, dat er „een wereld voor u opengaat”, waarvan u het bestaan nooit hebt geweten en die zoveel echt imkersgenoegen verschaft en in de toekomst nog gaat verschaffen, waarvan u het bestaan nooit hebt durven dromen.

Hopende, u hierbij een beetje te kunnen helpen, spreken we af er in het volgende nummer wat dieper op in te gaan.

J. van Os,
„Ambrosiushoeve”,
Hilvarenbeek

UIT DE JAAGKIEPS

Koningin tijdelijk opsluiten?

Er zijn imkers, die tijdens de hoofddracht de koningin opsluiten in een moerhuisje, of die de drachtvolken zelfs tijdelijk moerloos maken. Een wat minder ingrijpende maatregel nemen sommige imkers, door al vóór het begin van de dracht de koningin onder een koninginrooster te houden in een honingkamer met lage ramen, zodat ze weinig gelegenheid heeft om eitjes te leggen.

In Rheinische december 1972 zei imker O. Knapp, dat de theorie **niet** opgaat, dat beperking van de broedactiviteit of het moerloos maken van de volken bij het begin van de dracht ertoe leidt, dat de honingoogst van de imker groter wordt. Een volk dat moerloos is, of dat niet normaal kan broeden, is niet in de „stemming” om veel honing te halen, zegt hij. De honingoogst wordt er niet groter door, doch kleiner. Bovendien heeft het beperken van de broedactiviteit of het geheel stopzetten daarvan tot gevolg, dat men geen haalbijen krijgt voor een volgende dracht of zelfs, dat men volken overhoudt, die te zwak zijn om in te winteren. (Knapp had hieraan nog kunnen toevoegen, dat de imker zich bovendien veel werk op de hals haalt met controleren en wegbreken van moerdoppen.)

Dat dit probleem onze West-Duitse kollega's bezig houdt, blijkt ook uit andere artikelen in de Duitse imkersvakbladen. Een daarvan, NWD

december, herinnert ons eraan, dat men vroeger graag volken had, die **van nature** niet zo uitbundig broeden, die de binnengebrachte honing in de raten opbergen en er zuinig mee zijn, inplaats van alle honing die binnenkomt direkt om te zetten in broed. (De Zwitserse imkers hebben zelfs een naam voor die zuinige volken, ze noemen ze „Hüngler,” **honingvolken**, in tegenstelling tot de **vleesvolken**, die alle binnengebrachte honing graag omzetten in broed en dus in „bijenvlees”.)

In het laatstgenoemde artikel kiest imker Stromberg voor de vleesvolken, **omdat** je die immers kunt **dwingen** om het leggen te beperken of het leggen helemaal te staken tijdens de dracht. Hij schrijft: „Vroeger was men van mening, dat we honingvolken moeten telen, omdat de honingvolken ons meer honing opleveren. In een slecht jaar levert zo'n honingvolk de imker inderdaad meer honing op dan een vleesvolk, omdat het vleesvolk alle honing nodig heeft voor het aanzetten van veel broed. Het honingvolk daarentegen bergt de honing in de raten op. Maar een vleesvolk levert in goede jaren de imker een veelvoud aan honing op, vergeleken met de opbrengst van de honingvolken. Men kan zo'n sterk volk immers in slechte jaren tóch wel dwingen om meer honing voor de imker op te slaan, door het broeden te beperken of door het afnemen van een kunstzwermpje, dus door het volk moerloos te maken.

En zo zijn we weer terug bij kollega Knapp, die juist beweert dat het beperken van het broeden en het moerloos maken van een volk géén grotere oogst oplevert, omdat het de „stemming” van het volk bederft.

Het spreekt vanzelf, dat deze lijnrecht tegenover elkaar staande meningen ook op andere gebieden doorwerken.

De genoemde imker Stromberg wil dus „vleesvolken”. Het is logisch, dat hij dan ook heftig tekeer gaat tegen de imkers, die voorstanders zijn van lage ramen. Hij noemt die volgens hem te lage ramen „een te nauw korset” en zelfs „een dwangbuis” voor het bijenvolk. Met de theorie, dat het overwinteren op twee bakken de bijen in feite de (door hem, Stromberg) gewenste „hoge” ramen biedt, is hij het ook niet eens. Hij zegt: „Dit voorjaar hadden enige van mijn volken in de bovenste broedbak al zeven ramen broed voordat de bijen ook in de ramen van de onderbak begonnen te broeden. De bijenruimte tussen de onderste en de bovenste ramen en de dikte van het raampjeshout vormen dus een barrière, die het volk afremt in zijn ontwikkeling.”

Kollega Knapp daarentegen zou die „barrière” juist heel erg waarderen. En als beide heren

eens met elkaar zouden gaan praten, zou Knapp er stellig op wijzen, dat er duizenden imkers zijn, die deze „barrière” lang niet zeker genoeg vinden en die in het koninginnerooster, dat ze tussen twee bakken leggen, een nog veel zekerder „barrière” vinden, die ze met graagte in hun bedrijfsmethode toepassen.

We laten het gaarne aan de lezer over om uit te maken, wie van de beide kollega's gelijk heeft.

Vertrouw nooit boeken of deskundigen

Zelden of nooit verlaat een voorzwerm de kast na 12 of 1 uur 's middags, schrijven de boeken en zeggen de deskundigen. Ik heb vertrouwen in mijn medemensen en ik geloofde ze dus. Ik heb maar één volk en het stond kennelijk op zwermen. Ik bleef tot één uur in de tuin. Dat was geen verloren tijd, want er was genoeg te doen. Om half drie keek ik nog even naar de kast; alles was nog bij het oude. Toen ging ik naar een voetbalwedstrijd. Om vijf uur kwam ik thuis en de zwerm was vertrokken. Ik sprak de deskundigen en de schrijvers van bijenboeken even toe en ik vrees, dat het geen vriendelijke toespraak was. Daarna ging ik mijn zwerm zoeken, maar niemand had, waar dan ook, een zwerm gezien. Thuis keek ik er mijn bijenboeken op na. De wijze mannen schreven: Zodra uw zwerm een tros gevormd heeft, moet u die scheppen, anders vliegen ze weg en heb je het nakijken. Ondanks deze weinig troostvolle woorden zocht ik ook de volgende dag naar mijn zwerm, al was die volgens de deskundigen nu al over alle bergen en heel ver weg. Tegen de avond gaf ik het zoeken op.

De volgende dag werkte ik in de tuin en tegen de avond vond ik mijn zwerm, nog geen meter van de kast, achter tegen de zware stronk van een meidoorn. Daar hadden ze dus al twee dagen gezeten. En wat zeiden de boeken?

Ik geloof niet meer wat er in bijenboeken staat of wat deskundige sprekers vertellen.

Dat is de korte inhoud van een lang verhaal in Irish januari 1974.

Kort en krachtig

De schrijver van het maandpraatje van NWD vat een lang verhaal over bedrijfsmethoden kort en krachtig aldus samen: Niet het grote aantal volken brengt sukses, maar het aantal grote volken.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

ADRESSEN HOOFDBESTUUR ETC.

Voorzitter: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, Arkelse-
dijk 60, Gorinchem, telefoon 01830-22825.

Secrataris: G. v. d. Weert, Bijenhuis, Grintweg 273,
Wageningen, tel. 08370-12863.

Directeur Handel: J. A. Krabbenborg, Bijenhuis, Grint-
weg 273, Wageningen, tel. 08370-12863.

Friesland: R. v. d. Hul, Bieruma Oostingweg 2, Oran-
jewoud, tel. 05130-36449.

Groningen: R. H. Geskes, Albert Schweitzerplantsoen
13, Roden, tel. 05908-19699.

Drente: J. A. van Ee, Sparrenlaan 15, Assen, tel.
05920-12811.

Overijssel Oost: W. Assink, Weth. Elhorststraat 16,
Enschede, tel. 05420-23442.

Overijssel West: H. A. Habers, Hasselerweg 3, Om-
men, tel. 05237-273.

Graafschap en Lymers: B. Meijerman, Dwarsdijk 6,
Halle.

Veluwe: H. G. Maagendans, Passavantlaan 14, Arn-
hem, tel. 085-426780.

Betuwe: B. Th. Kinkelaar, Thijmstraat 31, Nijmegen,
tel. 080-552625.

Utrecht: C. Pater Jzn, Achterdijk 22, Bunnik, tel.
03405-1305.

Noord Holland: vacant.

Zuid Holland: M. W. v. d. Meulen, Februariplantsoen
2, Sliedrecht, tel. 01840-2797.

Zeeland: J. Fluyt, Domusstraat 23, Zierikzee, tel.
01110-3515 of 3316.

Noord Brabant: P. J. A. v. d. Looij, Lieshoutsedijk 34,
St. Oedenrode, tel. 04138-4192.

Limburg: P. H. Ramakers, Kaldebornweg 92, Heerlen,
tel. 045-416275.

Accountant: W. H. van Mourik, Claes de Vrieselaan
91a, Rotterdam, tel. 010-254069.

Adviseur: ir. J. J. Pettinga, Tilburgseweg 32, Hilvaren-
beek, tel. 013-425888.

Ereleden: R. P. Groenveld, G. J. A. Meijer, ir. J. F. A.
M. Mommers, Prud. de Bruyne, Tj. Stienstra, A. Vink.

Dagelijks Bestuur: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard,
H. G. Maagendans, C. Pater Jzn.

Commissie afd. Handel: B. Th. Kinkelaar, C. Pater
Jzn, een vacature.

Koninginneteeftcommissie: J. v. Aarst, N. v. Daalen,
R. H. Geskes, ir. J. de Ruitter.

Juridische Commissie: Mr. L. R. J. Ridder van Rap-
pard en H. G. Maagendans.

Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Ma-
gandans.

Commissie voor de Bibliotheek: H. G. Maagendans
en G. v. d. Weert.

Commissie Onderwijs Bijenteelt: R. H. Geskes, C.
Pater Jzn, H. v. Gool (adviseur).

Commissie Nationale Honingtentoonstelling: W. As-
sink, R. H. Geskes en C. Pater Jzn.

In de onderstaande besturen en commissies hebben
voor onze vereniging zitting: Landbouwschap afd.
Bijenteelt; Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhou-
derij in Nederland; Stichting Ambrosiushoeve:

Mr. L. R. J. Ridder van Rappard (plv. B. Th. Kin-
elaar), W. Assink (plv. R. H. Geskes) H. G. Maagen-
dans (plv. C. Pater Jzn.), J. Fluyt (plv. H. A. Habers)
G. v. d. Weert (adviseur).

**Bestrijdingsmiddelencommissie van het Landbouw-
schap:** H. G. Maagendans.

**Bestrijdingsmiddelencommissie van het Landbouw-
schap (afd. Bijenteelt):** H. G. Maagendans, Tj. Stien-
stra, G. v. d. Weert.

**Contactcommissie Tuinbouw - Bijenteelt van het
Landbouwschap:** C. Pater Jzn., G. v. d. Weert.

**Commissie Honingbesluit afd. Bijenteelt van het
Landbouwschap:** H. G. Maagendans, G. v. d. Weert.

**Komkommercommissie afd. Bijenteelt van het Land-
bouwschap:** R. H. Geskes, H. G. Maagendans, W. H.
van Mourik, C. Pater Jzn., G. v. d. Weert.

Adviescommissie Bijenteelt T.N.O. H. G. Maagen-
dans, G. v. d. Weert.

Landbouwmanifestatie Flevohof: In de werkcom-
missie van de Stichting Bedrijfsraad heeft zitting voor
onze Vereniging: H. G. Maagendans.

Bij het ter perse gaan van dit nummer hadden de
volgende afdelingen in de gestelde volgorde reeds
de ledenlijst ingezonden: Bergen op Zoom; Anna
Palowna; Oranjewoud; Voorst; Borne; Hellendoorn;
Nijverdal; Buinen e.o.; Wichmond-Vorden; Olde-
broek; Zijpe e.o.; Veendam e.o.; Gorinchem; Stads-
kanaal; Gouda e.o.; Hoog Zuthem; Texel; Schijndel;
Heeze; Vroomshoop; Gorssel; Tholen; Voorthuizen;
Ruinerwold; Holten Bilthoven; Ootmarsum; Almen;
Leiden; Beverwijk; Groningen; Meerkerk; Eenrum
e.o.; Oostburg; Heerlerheide; Colmschate; Winschoten;
Vaassen; Emmer Compascuum Diepenveen; Zut-
phen; Wezep; Assen; Moordrecht; Dieren en Onst-
wedde. Van 24 afdelingen was tevens het quorum
ontvangen. Willen de overige afdelingen dit goede
voorbeeld met spoed volgen? De administratie zal er
u zeer dankbaar voor zijn.

MAANDBLADEN

De afdelingssecretarissen die enige maandbladen
extra willen ontvangen voor propagandadoeleinden
worden verzocht dit vóór 1 februari opnieuw ken-
baar te maken bij de Redactie/Administratie van het
Bijenhuis te Wageningen.

Op woensdag 20 november 1974 promoveerde de heer J. P. van PRAAGH tot Doctor in de Wiskunde en de Natuurwetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, na een succesvolle verdediging in het openbaar van zijn proefschrift getiteld:

„De ontwikkeling van een klimaatkamer voor de honingbij”. De senaatskamer in het Universiteitsgebouw was door een grote schare van belangstellenden praktisch geheel gevuld. De oud-rijksbijenteeltconsulent Ir. Mommers, alsmede diens opvolger Ir. Pettin-ga onderstreepten door hun gewaardeerde aanwezigheid het grote belang van deze voor de bijenteelt zo waardevolle studie. Ook het Hoofdbestuur onzer vereniging gaf bij monde van de algemeen Voorzitter en de waarnemend Secretaris de Heer Pater van zijn belangstelling in dit gebeuren blijk.

Prof. Dr. F. Ruttner van de Johann Wolfgang von Goethe Universität van Frankfurt am Main was speciaal vanuit de Bondsrepubliek overgekomen om zijn veelbelovende jonge medewerker in een constructief debat aan de wetenschappelijke tand te voelen. De tweede promotor Prof. Dr. S. Dijkgraaf, alsmede drie andere universitaire medewerkers grepen gaarne de gelegenheid aan om met de promovendus diepgaand van gedachten te wisselen. Allen prezen met welgekozen woorden de pioniersarbeid, welke de heer van Praagh had verricht.

Het door dezen ingestelde wetenschappelijk onderzoek was mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de Nederlandse organisatie voor zuiver wetenschappelijk onderzoek. De hooggeleerde opposenten drukten allen de hoop uit dat de a.s. jonge doctor zijn onderzoekingsarbeid nog lange tijd zou willen voortzetten. Men verwachtte hier van voor de Bijenteelt nog een rijke oogst.

Aan de bespreking van alle door de promovendus aan zijn proefschrift toegevoegde acht stellingen kwam men allicht niet toe. Het "HORA EST" weerklonk dan ook voor vele belangstellenden veel te vroeg. Jammer omdat de promovendus zich in het debat op bevredigende wijze van republiek bediende. Als laatste stelling fungeerde de uitspraak „Door fusie van de in Nederland bestaande verenigingen van bijenhouders, wordt een efficiëntere belangenbehartiging mogelijk „Deze mij welhaast een mensenleeftijd uit het hart gegrepen fusiebelijdenis, prikkelde helaas niemand tot tegenspraak, hoewel er zich toch wel in dit verband een paar aanwezigen met het boetekleed zouden hebben kunnen sieren. Ook ditmaal ontbraken de traditionele scheurmakkers en splijtzammers niet.

Hoe lang zullen wij nog moeten wachten tot degenen, die de scheiding der geesten binnen het organisatieleven der vaderlandse bijenhouderij zo krampachtig en kunstmatig blijven voorstaan, van hun ficties zullen zijn genezen?

Na afloop van de promotie vond een stijlvolle en geanimeerde receptie plaats, waarbij een grote menigte van vrienden en bewonderaars de jonge Doctor en zijn charmante vrouw kwamen complimenteren.

Het stemt tot voldoening dat naast de belangwekkende wetenschappelijke arbeid van Prof. Dr. de Wilde, van Dr. H. H. W. Velthuis, Drs. Beetsma, en Dr. P. Wirtz, nu ook Dr. J. P. van Praagh de rij van bekwaam onderzoekers op universitair niveau is komen versterken. Het gezag van Nederland op het terrein van het wetenschappelijk bijenteeltonderzoek zal er ongetwijfeld door stijgen. v. R.

Dit jaar is er aan koolzaad uitgezaaid $\pm$ 65 ha. waarvan $\pm$ 20 ha. is gelegen bij Nittershoek en 45 ha. bij Ezumerzijk.

Beide plaatsen zijn goed toegankelijk. Verleden jaar was in een in aanleg zijnd boscomplex van $\pm$ 35 ha. witte klaver gezaaid, die zal ook dit jaar wel weer in bloei komen. Verder is er nog een ander perceel bos in aanleg van $\pm$ 45 ha. waar ook klaver is uitgezaaid.

Er is nu nog niets van te zeggen hoe de ontwikkeling van deze gewassen zal zijn.

Imkers die van deze drachtgebieden willen profiteren kunnen te zijner tijd contact opnemen met de Hr. H. Haitsma, P. Hylkemastraat 8, Noordbergum. Telefoon 05110 - 2819.

OPLEIDINGSCURSUS VOOR LERAAR BIJENTEELT

Het Consultantschap voor de Bijenteelt te Hilvarenbeek hoopt bij voldoende deelname in februari a.s. te beginnen met een nieuwe cursus voor opleiding tot het examen voor leraar bijenteelt.

De lessen zullen gegeven worden eens per twee weken op zaterdag; in de maanden mei en juni zal men voor de praktische oefeningen wekelijks bijeen moeten komen. Einde van de cursus (met een examen voor het praktijkgedeelte) einde juni 1976.

Toelatingsvoorwaarden: een officiële bevoegdheid tot het geven van onderwijs en enige ervaring in het bijhouden.

Kosten: Reiskosten komen in het algemeen voor eigen rekening. Verder kosten voor enkele boeken, enkele excursies, werkkleding.

Belangstellenden worden opgeroepen zich per omgaande te melden bij het Consultantschap voor de Bijenteelt in Hilvarenbeek. Afhankelijk van de herkomst van de aspirant-deelnemers zal worden beslist in overleg met de Vakinspecteur van het Tuinbouwonderwijs, of de opleidingscursus gehouden zal worden op de Ambrosiushoeve te Hilvarenbeek of in het noord-oosten van het land.

Belangstellenden, die zich reeds opgegeven hebben via de heer Snoek te Assen, behoeven zich **niet opnieuw** aan te melden.

Alle overigen, die eerder om inlichtingen hebben gevraagd, worden verzocht dit **wel** te doen, bij: „Ambrosiushoeve”, Tilburgseweg 32, Hilvarenbeek.

De Rijksbijenteeltconsulent,
ir. J. J. Pettinga.

KORT VERSLAG

Kort verslag van de vergadering van de COPA-Werkgroep „Honing”, gehouden op maandag 18 november 1974 te Brussel.

Aanwezig vertegenwoordigers uit: België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland.

Voor Nederland aanwezig Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, O. P. Stulemeijer en J. M. Oldenhof.

1. De COPA-Werkgroep „Honing” is op verzoek van de Duitse delegatie bijeen gekomen om de problemen ten aanzien van de voedingsuiker voor bijen te bespreken.
2. Het aantal imkers alsmede het aantal bijenvolken neemt af. De bijen zijn voor het bestuiven van cultuurgewassen, maar ook voor wilde planten, van groot belang. Vooral in de noordelijke EEG-

landen is voor het overwinteren van bijen voedingssuiker noodzakelijk.

3. Beëindiging van de denatureringspremie op voedingssuiker voor bijen zal een verdere afname van het aantal bijenvolken tot gevolg hebben. Voor Nederland betekent het bovendien dat de financiering van het wetenschappelijk onderzoek ernstig in gevaar komt. (Via een heffing van 3 cent per kilogram voedingssuiker wordt de bijdrage van het bedrijfsleven aan de Proefbijenstand „Ambrosiushoeve” gefinancierd).
4. Sedert 1966 werd op voedingssuiker een denatureringspremie gegeven. Deze bedroeg aanvankelijk 12,5 R.E. per 100 kg. en laatstelijk 8,5 R.E. per 100 kg.
5. Bij continuering van de denatureringspremieregeling moeten de mogelijkheden tot fraude worden uitgesloten, waardoor gedenuatureerde suiker ook uitsluitend als voedingssuiker voor bijen wordt gebruikt.
6. De behoefte aan voedingssuiker voor bijen in de EEG-landen bedraagt maximaal 25.000 ton per jaar.
7. De Werkgroep „Honing” heeft eenstemmig een resolutie aangenomen, waarin de handhaving van de denaturatiepremie wordt bepleit en deze resolutie onmiddellijk ter kennis gebracht van de Europese Commissie.
8. De werkgroep heeft voorts een eerste bespreking gewijd aan de mogelijkheden om te komen tot een Europees instituut voor honingonderzoek.

NOTITIE BETREFFENDE VOEDINGSSUIKER VOOR BIJEN

Voor het komende seizoen mag niet meer gerekend worden op een denaturatiepremie uit de fondsen van de EEG (8 RE of f 27,52 per 100 kg.) op voedingssuiker voor bijen. De pogingen het BTW-tarief op voedingssuiker te verlagen hebben tot op heden niets opgeleverd. Hierbij wordt opgemerkt, dat het BTW-tarief op consumptiesuiker 16% bedraagt.

NOSEMA (III)

Naar aanleiding van de onlangs verschenen artikelen over Nosema in het oktober en decembernummer van dit blad wil ik gaarne u mijn kennis en mening over Fumidil medelen. Als imkerende bioloog heeft de Nosema reeds geruime tijd mijn aandacht.

Fumagilline — het werkzame bestanddeel van Fumidil — is een geneesmiddel dat behoort tot de categorie van „anti-protozoaire” middelen. Dat zijn stoffen die werkzaam zijn tegen protozoa, waar de Nosema apis ook toe behoort (zie groentje 12). Fumagilline kan in de menselijke geneeskunst worden toegepast! Het tast specifieke de actieve en bewegelijke stadia aan die in de levenscyclus van de parasiet voorkomen, dus niet de sporen. Het nut van dit middel is niet in eerste instantie dat het de zieke bij geneest, maar voorkomt dat de Nosemaparasiet „rijp” of „volwassen” wordt en zodoende wordt

De accijnsvrijdom van f 4,34 per 100 kg blijft gehandhaafd, maar de kosten van denatureren wegen niet op tegen de voordelen van de accijnsvrijdom.

In 1974 lag de prijs van voedingssuiker voor bijen op ongeveer 90 cent per kilo. In deze prijs was de afdracht van 3 cent per kilo voor de Bedrijfsraad en 2 cent per kilo voor een collectieve verzekering berepen.

Gezien de hoge prijzen op de wereldmarkt en de prijsvoorstellen van de EEG mag worden verwacht, dat de winkelprijs van consumptiesuiker ongeveer f 1,40 à f 1,50 zal gaan bedragen. Het verdient aanbeveling, dat de bijenhoudersbonden nagaan of zij door gezamenlijke inkoop een zodanige prijs kunnen bedingen, waarbij het voor hun leden interessant blijft de suiker via hun organisaties te betrekken. Wanneer blijkt, dat dit niet mogelijk is, komt de financiering van de bijdrage van het bedrijfsleven aan de proefbijenstand „Ambrosiushoeve” in gevaar. Deze bijdrage bedroeg het laatste jaar ongeveer f 17.000,—.

MEDEDELINGEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Door het wegvallen van de denatureringspremie wordt de bijenhouderij in zijn basis aangetast. Met het oog op het feit dat ondanks de door de Werkgroep Honing van de C.O.P.A. aangenomen en ter kennis van de Europese Commissie gebrachte resolutie moet worden gevreesd dat, gezien de huidige situatie op de wereldsuikermarkt en die in de E.E.G. de denatureringspremie niet zal worden gehandhaafd, heeft de Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in Nederland de moeilijkheden die hierdoor voor onze imkers ontstaan uitvoerig besproken in zijn vergadering van 19 december j.l.

De Bedrijfsraad benoemde uit zijn midden een commissie die op korte termijn besprekingen met het Ministerie van Landbouw zal openen. Getracht zal worden om langs andere wegen een tegemoetkoming in de prijs van gedenuatureerde suiker te verkrijgen.

verhinderd dat er sporen vrij komen. Hierdoor wordt de kans aanzienlijk beperkt dat door herinfectie via gereedschappen, raampjes of kast gezonde bijen besmet worden.

De toepassing van het geneesmiddel brengt geen groot risico met zich mee omdat in de eerste plaats fumagilline een stof is die door allerlei invloeden vrij snel ontleed kan worden. Het Amerikaanse voorschrift om Fumidil niet toe te passen vanaf 4 weken voor de dracht en tijdens de dracht lijkt mij dus betrouwbaar. In de tweede plaats kunnen we een zodanige toedieningsvorm kiezen dat de kans op verontreiniging van de honing zeer klein is. Voor zover ik weet wordt een stuifmeel-surrogaat zoals het produkt „Nosemac” niet door de bijen opgeslagen.

Volgens mij kunnen we met Fumidil de schade beperken die de Nosemaziekte onder de bijen aanricht. Ik betwijfel of we deze ziekte geheel kunnen uitroeien, waarbij dan nog staat te bezien in hoeverre wij daar beter van worden!

L. Kooy jr.

Odijk

Reactie op het „keuren van bijenvolken”

1. WONING

Als het alleen om de keuring „van bijenvolken” gaat, doet korf of kast niets te zake, doch korfen/of kastvolk in zijn geheel wel, voornamelijk met het reizen moeten ze goed afgesloten zijn en voldoende ventilatie voor sterke kastvolken doorlaten. Zeer gemakkelijk is een kast met de normale gangbare afmetingen, onverschillig of ze van restjes hout is gemaakt en met drie kleuren is geschilderd.

Een goede ruime korf is ook voldoende, hoewel een goede nieuwe aantrekkelijker is.

2. VOLKSTERKTE

Een spaar- of simplexkast op 10 ramen is vanaf begin mei een zwak volk. Er behoort dan in de tweede broedbak minstens 3 ramen broed te bevatten en op $\pm$ 20-25 mei 2 volle bakken om dan gerust een veger te maken. In de periode dat de jonge koningin aan de leg is, moet vanaf half juli weer 2 bakken met broed voorkomen.

Een normale korf met een klein zwerpje wordt niet ter keuring aangeboden, maar zit dat kleine zwerpje vanaf eind mei in de korf, op tijd gevoerd en met wat dracht, dan kan hij op de Veenendaalse markt voor de dag komen. Het is maar wanneer gekeurd wordt en wat de imker waard is.

3. RAMEN EN RATEN

De oorlogsramen met te dunne latjes zijn wel verdwenen. Raampjes zonder zaagsnede en verticaal bedraad zijn beter; horizontaal bedrade jonge raten gaan veel meer stuk, vooral het gedeelte boven het bovenste draadje. Een goede imker ruimt de oude raten op en ook die, waarin wat darrenraat voorkomt, behalve een klein onderhoekje of boven de onderlat.

Een korfvolk met wat warbouw en halve raten is geen goed bouwvolk, evenmin is een volk met grote stukken darrenraat al vanaf het vlieg-gaat een goed en zwermtraag volk. Om warbouw zoveel mogelijk te voorkomen geen kruisspijlen in de korf.

4. BROEDTOESTAND

Een goed los korfvolk staat „scherp” als het een zwerm betreft; ligt hij vast, dan zijn er zwermplannen. De meeste raten moeten tot onder belegd zijn.

Een goed kastvolk heeft 2 broedbakken bezet met broed, uitgesloten na het afnemen van een veger, totdat de jonge koningin $\pm$ 3 à 4 weken aan de leg is.

5. VOORRAAD VOEDSEL EN STUIFMEEL

De voedselpositie is van meer of minder belang. $\pm$ 8 dagen voorraad thuis is voldoende; 3 weken voorraad als men gaat reizen is nodig. Het aanleggen van voorraad stuifmeel hangt van het weer en de dracht af. Een veger met goede koningin, wat dracht en voer, bouwt 15 à 20 vellen kunstraat uit en bebroedt die. Zoekt daarin stuifmeelvoorraad, het kan toch een ideaal tentoonstellingsvolk zijn.

6. GEAARDHEID

Zachte volken zijn meestal traag in de gehele ontwikkeling; agressieve zijn niet gemakkelijk voor bange imkers met een aangemeten ruwe behandeling, wel de beste bijen om te bouwen en bij dracht de meeste vluchten te maken en daar is veel om te doen. Dus agressief heeft de voorkeur.

Bij de keuring stel ik voor de cijfers 1 tot en met 5 te geven en deze te vermenigvuldigen met de vermenigvuldigingsfactor naar gelang de belangrijkheid van het onderdeel, bijvoorbeeld:

Naam van de imker: H. Pietersen, Gouda
Kast/Korf: kast

	punten	verm. fact.	tot. pnt.
woning	: 4	3	12
volksterkte	: 5	9	45
ramen en raten	: 4	9	36
broedtoestand	: 5	9	45
voedselpositie	: 3	3	9
geaardheid	: 4	7	28
waardering	:		175

J. M. van de Westelaken
Wijboscheweg 99,
Schijndel

Wij zonden het bovenstaande artikel naar de schrijver van „Het keuren van bijenvolken” die daarbij de volgende aantekeningen maakte:

ad. 1. Woning: Een volk zonder verpakking is ondenkbaar; in tegenstelling tot vroeger is de verpakking zelfs uiterst essentiël. Bepaalt zij niet voor een groot deel het aanzien der imkerij. M.i. een belangrijk aspect!

ad. 2. Volkssterkte: Het artikel vermeldt o.a. „Bij de beoordeling wordt het jaargetijde, waarin de keuring plaats vindt, uiteraard in aanmerking genomen”.

ad. 3. Ramen: Raampjes met of zonder zaagsnede? Kwestie van smaak.

ad. 6. Geaardheid. Niet mee eens. De moderne teelt is o.a. gericht op zachtmoedigheid (internationaal!) Overigens zijn agressieve bijen in

een dichtbevolkte omaeving niet acceptabel. Door middel van selectieve teelt kunnen zachtmoedige bijen ook uitstekende haalbijen zijn.

Ten aanzien van de puntenwaardering zijn er natuurlijk vele beoordelingsmaatstaven mogelijk.

Ter wille van de eenvoud werden doelbewust een vermenigvuldigingsfactoren toegepast. Keuring kost veel tijd en de beschikbare tijd is vrijwel altijd ontoereikend, m.a.w. houdt het simpel. Keuze uit de cijfers 1-2-3-4-5 resulteert in twijfelgevallen dikwijls in een 3 (een voldoende en een onvoldoende). Bij een keuze uit 4 mogelijkheden moet men beslissen. 5 = onvoldoende, 6 = voldoende, 7 = ruim voldoende en 8 = goed.

De red. dankt beide heren voor hun inbreng voor deze met het oog op een zekere uniformiteit toch belangrijke materie.

HEEFT HONING EEN GENEESKRACHTIGE WERKING OF NIET ?

Een omstreden standpunt

Dat dit „een omstreden standpunt” is, mag geen verwondering wekken. De officiële wetenschapslieden bestrijden namelijk alles wat „niet in het boekje staat”. De homeopathie is waardeloos, omdat het geneesmiddel in de gebruikte verdunning chemisch niet is aan te tonen. Dat is slechts één voorbeeld.

Maar diezelfde geleerden slaan zó dikwijls de plank mis met de door hen voorgeschreven medicijnen, dat we niet veel vertrouwen meer in hun oordeel kunnen hebben.

Aspirine is wel een eeuw lang als volkomen ongevaarlijk voorgeschreven, totdat men kortelings heeft vastgesteld, dat het lang niet zo onschuldig is als men dacht.

Softenon werd als een onschuldig slaapmiddel voorgeschreven en nu klinkt de naam als een vloek.

D.D.T. en tientallen andere verdelgingsmiddelen hebben, op aanraden van de geleerden ons milieu grondig verpest en de ziekenhuizen lig-

gen vol patiënten die lijden aan de bijwerking van „onschuldige” medicijnen.

Wat de geneeskundige werking van honing betreft, daarover kan ik u uit ervaring vertellen.

Bij de bergvolken in het voormalige Nederlands-Indië hoorde ik steeds weer verhalen over de wonderbaarlijke geneeskraft van raathoning, voornamelijk bij beenbreuk. Op zichzelf zou dit niet veel betekenen, maar als je dan op een heel andere plaats dezelfde verhalen hoort, bijvoorbeeld van berggidsen in Zwitserland, begin je wel na te denken. Op die volkomen van elkaar geïsoleerde plaatsen moet men toch door ervaring geleerd hebben, om tot dezelfde overtuiging gekomen te zijn. Ik besloot een proef te nemen.

In de dertiger jaren brak een nicht van mij haar been. De chirurg zag het geval somber in, want mijn nicht was 60 jaar en leed aan pernecieuze anaemie. Toen ik hem voorstelde haar 200 gram raathoning per dag te geven, vroeg hij of ik gek was. Mijn nicht had, gelukkig voor haar, genoeg

vertrouwen in mij, om tegen het doktersadvies in mijn raad op te volgen. En binnen de voor een jonger en gezond mens nodige tijd was haar been genezen.

Nu zou men zeggen dat deze chirurg, met een voor hem onbegrijpelijk snelle genezing voor ogen, toch eens een grondig onderzoek zou moeten hebben instellen, om te weten te komen aan welke substantie in de raathoning die genezing te danken was. Dan wel nog eens de proef te nemen op een van zijn andere patiënten. Maar neen, voor zover ik weet heeft hij dit niet gedaan, anders zou hij er ook wel iets over gepubliceerd hebben.

Waarom, vroeg ik me af, wordt juist zo de nadruk gelegd op **honing in de raat**? Is de samenstelling daarvan dan anders dan van slingerhoning? De scheikundige zal u wel nauwkeurig kunnen vertellen waaruit honing bestaat. Maar wij, die geregeld honing slingeren, weten ook dat daar bij dat slingeren een heel bijzondere geur ontsnapt. Dat zijn dus vluchtige stoffen, die bij het slingeren verloren gaan. Zouden het niet juist die stoffen zijn, die rechtstreeks op het beenmerg werken waar, zoals bekend, het bloed gevormd wordt? Heeft men dat nooit onderzocht en zo neen, waarom niet? Mocht deze theorie juist zijn, dan wordt het ook duidelijk dat de genezing andere ziekten door het gebruik van raathoning versneld kan worden.

Hoewel misschien dan minder spectaculair dan in het door mij beschreven geval. Ik heb niet de kennis en de mogelijkheid zelf een en ander te onderzoeken, maar misschien is er onder onze lezers een medicus imker die dit wel zou kunnen en willen doen.

B. Voorhove,
Donkerelaan 6,
Bloemendaal

Met veel belangstelling las ik in het Novembernummer van het „Groentje” het artikel over de al of niet geneeskrachtige werking van honing.

We moeten hierbij één ding niet vergeten, n.l. dat de waarde van een voedingsmiddel niet alleen bepaald wordt door de energetische waarden, het eiwitpercentage en het aminozurenpatroon, het gehalte aan vitaminen, mineralen en sporenelementen. Er blijft altijd nog wat over, dat buiten deze bepalingen valt.

Jonge kalkoenen die buiten lopen eten graag de grond van verse molshopen en ook brandnetelblad; dit ondanks het feit dat ze een gemengd

voeder krijgen dat volgens de normen voldoende energie, voldoende eiwit met de voor hun groei noodzakelijke aminozuren, evenals voldoende mineralen en sporenelementen in de juiste verhouding en voldoende vitaminen bevat.

Dieren die binnen gehouden worden groeien op dit gemengde voer echter lang niet zo goed als dieren die buiten lopen en verse grond en brandnetelblad opnemen.

Gaat men de grond analyseren dan komt er niets bijzonders uit de bus. Vitamine B12 dat in de grond voorkomt is ook ruim voldoende in het mengvoeder aanwezig.

Reeën zijn in gevangenschap niet te houden. In een hertenkamp telen ze niet voort en gaan op den duur, na ± 1 jaar dood. Een ree heeft bramenblad nodig voor levensonderhoud en voortplanting.

Nadat er een ziekte in het zeewier was gekomen werden de rotganzen die hier overwinterden tot enkele procenten van het aantal dat hier vroeger 's winters was, uitgedund. In de loop van ongeveer 40 jaar hebben de rotganzen zich enigszins hersteld en zich aangepast aan voeding met gras en zilte planten. Het zeewier — zeegras was voor deze dieren noodzakelijk en dat zat niet in energiewaarde of eiwitgehalte.

Een ander voorbeeld is dat bepaalde rupsen voor hun voeding bepaalde planten nodig hebben b.v. de rupsen van de Atalanta-vlinder het brandnetelblad, de rupsen van de St. Jansvlinder het blad van het Sint Janskruid. Wat zijn nu die speciale stoffen, die deze rupsen nodig hebben? Bij analyse van brandnetel, Sint Janskruid of bramenblad komt het niet voor de dag.

De wetenschap heeft wat de voeding van mens en dier betreft de laatste 25 jaar wel grote vorderingen gemaakt, maar alles weten we nog zeer zeker niet. De volksgeneesmiddelen, waar men minachtend de schouders voor ophaalt, hebben toch een ware achtergrond. Urine werd aanbevolen bij huidaandoeningen en wonden.

Later bleek ureumzalf bij huidaandoeningen en wonden goed te voldoen. Zalven met honing b.v. Egyptische zalf, werken beter dan wanneer men inplaats van honing stroop in deze zalf verwerkt. Al is de geneeskrachtige werking van honing chemisch niet aantoonbaar, dan is nog niet bewezen dat deze werking niet aanwezig zou zijn.

F. W. J. Swart, Dierenarts
Oud wetenschappelijk
medewerker van het
Instituut voor moderne
veevoeding „de Schothorst”.

Wat staat er te gebeuren in de afdelingen?

Afd. DOETINCHEM e.o.

4 februari 1975. Lezing van de Hr. Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, alg. voorzitter van onze vereniging. Onderwerp: „Het imkeren in Oost en West en de internationale samenwerking in Apimondia”. Plaats: Zaal Immedal, Terborgseweg 57 Doetinchem. Vlak bij station N.S. Parkeergelegenheid achter de zaal. Aanvang 7.30 uur n.m. Alle imkers zijn welkom.

Afd. HEERLEN

Afdeling Heerlen organiseert een cursus bijenteelt onder leiding van de Heer J. M. A. van Os, Assistent Rijksbijenteeltconsulent.

Plaats theorielessen: Zaal Nova, Stationsstraat 44 te Schinnen. Aanvang theorielessen: 19.30 uur.

Data: 22, 29 januari, 5, 12, 19, 26 februari.

Iedereen, ook niet-leden, hartelijk welkom.

Aanmelden met gelijktijdige betaling van f 10,— cursusgeld aan de Heer P. H. Ramakers, Kaldebornweg 92, Heerlen, gironummer 1062899 of op de eerste les. Plaats en data van de praktijklessen in overleg met de deelnemers.

KRING APELDOORN

1. Speciaal voor Apeldoorn Beekbergen, Eerbeek, Ugchelen en Vaassen.

a. Onderwerp: „De bij als heilig dier” door dhr. Chr. Maillie uit Zutphen.

Plaats: Apeldoorn, Grote zaal Brinklaankerk, Brinklaan 46.

Datum: Vrijdag 24 januari 1975 te 20.00 uur.

b. Onderwerp: „Bijenwoningen” met dia's door dhr. J. J. Speelziek, Apeldoorn.

Plaats: Apeldoorn, Grote zaal Brinklaankerk, Brinklaan 46.

Datum: Vrijdag 28 februari 1975 te 20.00 uur.

2. Speciaal voor Epe, Heerde, Nunspeet, Wezep en Vaassen.

a. Onderwerp: „De bij als heilig dier” door dhr. Chr. Maillie uit Zutphen.

Plaats: Epe, Restaurant Stern, Hoofdstraat 108.

Datum: 27 februari 1975 te 20.00 uur.

(donderdag)

b. Reserveert u voorts de donderdagen 20 maart en 17 april a.s., waarop interessante programma's o.a. „adviezen voor de voorjaarsdracht”, zijn gepland; nadere aankondigingen in het „Groentje”.

3. De afdeling HEERDE begint op 9 januari a.s. een cursus voor beginners, die nagenoeg is volgeboekt; nadere bijzonderheden bij Mevr. A. J. v. d. Spek, Burg. Schorerlaan 15, Heerde; telefoon 05782-1490.

Afd. BUNNIK/HOUTEN e.o.

Cursus Bijenteelt voor beginnende imkers

In Utrecht start op vrijdag 24 januari 1975 de nieuwe „beginnerscursus bijenteelt”. Aanvang 19.30 uur.

Plaats: Tuinbouwonderwijscentrum, Theo Thijssplein 32, Utrecht. (Zijstraat Amsterdamsestraatweg, naast het Elinkwijkveld, vanaf het Centraal Station stadsbus richting Zuilen).

In Houten begint de „praktijkcursus bijenteelt voor beginnende imkers” op donderdag 27 februari 1975 om 20.00 uur in „De Engel”, Wallerweg 2.

Cursus teelt van klein fruit

Deze begint eind januari 1975. Plaats: Centrum v. Tuinbouwonderwijs in Utrecht.

Korfvlechtcursus Wijk bij Duurstede

Wekelijks, vanaf maandag 20 januari 1975 20.00 uur in de „Vikinghal”.

Men kan zich voor alle cursussen opgeven bij de administratie van afd. Bunnik/Houten e.o., Achterdijk 22, Bunnik, tel. 03405-1305 of bij de aanvang van de cursus op de eerste lesavond.

AFDELINGSNIEUWS

Afd. LUNTEREN — 75 JAAR

In de maand november 1974 vierde de afdeling Lunteren haar 75-jarig bestaan. Ter gelegenheid hiervan werd door de leden van de afdeling een tentoonstelling ingericht in de aula van de Beatrixschool. De hoogste klassen van de basisscholen in Lunteren maakten dankbaar gebruik van de mogelijkheid deze

interessante en leerzame tentoonstelling te bekijken.

De expositie werd door leden van de vereniging toegelicht. Ook werd voor de bezoekers van de tentoonstelling de prachtige, door het Ministerie van Landbouw beschikbaar gestelde, film „De honingbij” vertoond.

Op vrijdag 22 november was de tentoonstelling ge-

opend voor ieder die belangstelling had voor bijen en de activiteiten van de imker. De rijn werd op deze avond vier of vijf keer gedraaid, telkens weer voor nieuwe bezoekers. De leden van de vereniging, vooral zij die veel werk verzet hebben de tentoonstelling in te richten en de avond te organiseren, stelden het zeer op prijs dat zoveel mensen van hun belangstelling blijk gaven.

De feestelijke jaarvergadering vond plaats op maandag 25 november, eveneens in de zaal van de Beatrixschool. Om half negen, nadat er eerst koffie was geserveerd, opende de voorzitter, de heer C. de Koning, deze bijeenkomst.

Hij heette de genodigden van harte welkom en memoreerde het wel en wee van de thans 75 jaar oude afdeling Lunteren. De afdeling Lunteren is in werkelijkheid ouder dan 75 jaar, maar op 29 april 1899 trad de afdeling officieel toe tot de „Vereniging tot bevordering der bijenteelt in Nederland”.

De afdeling begon met 34 leden; een hoogtepunt, wat het aantal leden betreft, was 1946, er waren toen 226 leden. Daarna ging het ledental achteruit. Op het ogenblik telt de afdeling 26 leden; intussen hebben zich in de afgelopen dagen weer vier nieuwe leden aangemeld. De financiën hebben ook een grote rol gespeeld, soms een te grote rol. Het is jammer dat het woord „geld” vaker voorkomt in de notulen dan het woord „bijen”. De voorzitter is blij dat de afdeling weer groeit en hij spreekt de hoop uit dat er voor de afdeling Lunteren veel goede jaren mogen komen.

Namens het hoofdbestuur sprak de heer Maagendans. Hij feliciteerde de afdeling met het 75-jarig bestaan. Verschuivende personen uit Lunteren hebben in vroeger jaren een belangrijke rol gespeeld in de bijenteelt. De heer Hooisen — die een, ook nu nog actueel, boekje over de bijenteelt schreef heeft in deze contoren gewoond. De afdeling Lunteren is van belang geweest voor de genele vereniging; dit brengt ook de verplichting mee in de toekomst actief te blijven. De heer Maagendans sprak zijn bewondering uit voor de overzichtelijke expositie. Heeds heel lang geleden waren er op de Veluwe de zg. „bijenscharren”, ronde aarden wallen met ca. 200 bijenvolken. Boekweit en heide vormden belangrijke arachtbronnen. De boekweit verdween; heidevelden werden ontgonnen. De achteruitgang van de imkerij is dus wel verklaarbaar.

De heer Maagendans wenste de afdeling een goede toekomst en bood namens het hoofdbestuur een oorkonde aan als herinnering aan dit jubileum.

De heer Kruit sprak namens het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie. De belangen van imker en natuurbeschermers lopen vaak parallel. De spreker sprak de wens uit dat het volgende jubileum gevierd zal moeten worden in de grootste zaal van Lunteren. Ook de „Vereniging Vrienden van Lunterse Buurtbos” was vertegenwoordigd en wenste de jubilerende afdeling veel succes in de toekomst.

Er bestaat een goede samenwerking tussen de afdeling Ede en die van Lunteren. De heer Van Rooyen feliciteerde Lunteren namens de afdeling Ede.

De afdeling Wageningen was ook aanwezig met enkele leden; de vertegenwoordiger van deze vereniging liet zijn gelukwens vergezeld gaan van een enveloppe met inhoud.

Ook de andere sprekers boden met hun felicitaties een financiële bijdrage aan, zodat er misschien voortaan niet meer zo vaak over geld gesproken hoeft te worden, aldus een van de sprekers.

De voorzitter dankte alle sprekers voor hun gelukwensen en hun goede woorden. Er waren ook enkele schriftelijke felicitaties binnengekomen.

Na een korte pauze werd de film over het

bijenleven vertoond en na afloop hiervan was er nog ruimschoots gelegenheid tot een gezellig samenzijn. De afdeling Lunteren kan terugzien op een zeer geslaagde viering van haar 75-jarig jubileum.

Afd. SOEST e.o.

Op 8 november 1974 vond de eindles met diploma-uitreiking plaats van de gevorderden cursus. De les werd genouden aan de hand van een serie dia's, waarbij de cursuseidster, mevrouw M. van Dijk-Oosten uit Zeist, de nodige vragen stelde.

Na afloop kon aan 8 geslaagden het diploma worden uitgereikt. Vermeldenswaard waren de micro-opnamen van stuitmeel. Opmerkelijk is hoe de verscheidene soorten zich onderscheiden naar vorm (van vijfhoekig naar rond) en kleur. De voorzitter bedankte haar aan het eind hartelijk, alsmede de heer van Aarst, die haar gedurende de eerste lessen vervangen had, waarna naar door een van de cursisten namens allen een fraai droogstuk overhandigd werd. Vervolgd werd met het huisnoudelijk gedeelte. Hoofdpunt was de contributie-verhoging van f 20,— naar f 35,— per jaar.

Hoewel de leden hun mening niet onder stoelen of banken staken zag men de noodzaak van de verhoging toch wel in. Het voorstel werd unaniem aangenomen. Besloten werd met een dia-serie van de voorzitter, de heer Nieuwenhuizen. Deze had op een avond tegen zonsopgang op de Gooise heide een aantal opnamen gemaakt van wat er nog allemaal bloeit, vlak voordat de heide lospreekt. Verbazend, vooral als men bedenkt dat de dia's werden gemaakt op een oppervlakte van nog geen 15 m². Momenteel draait een korfvecht cursus met 21 deelnemers. Om het vak van de grond af te leren is begonnen met het uurdorsen van het stro. Dat de eerste producten niet altijd lijken op wat men voor ogen had, doet niets af aan het enthousiasme. Voor de beginnerscursus bijenteelt hebben zich in totaal 16 deelnemers opgegeven.

De secretaris,
P. J. H. Seegers.

Afd. KENNEMERLAND Secretariaat HAARLEM

In tegenwoordigheid van de Heer Ir. GOOSSENS, Inspecteur van het Tuinbouwonderwijs, werd op 12 oktober i.l. de eindles gehouden van de Cursus Bijenteelt voor beginners in de Lagere Tuinbouwschool „Krelage” te Overveen. Onder bezielende leiding van de Heren L. Hendrikse en J. Buurmeijer en dankzegging van de Heer J. Schoute, Hoofd v. d. Krelageschool, welke gedurende het gehele cursusjaar elke zaterdag opofferde om het de cursisten naar de zin te maken, feliciteerde de Heer Ir. Goossens de cursisten en werd de cursus afgesloten met de wens „volgend jaar weer”.

Er slaagden 25 cursisten t.w.:

P. Th. Potma, René Potma, H. Marseille, Mw. Marseille-Beeks, Irene Marseille, H. M. Kramer, J. A. v. d. Mierden, G. W. Stellinga, J. C. R. v. d. Bergh, Mw. J. C. Duifjes-Kooij, T. Bos, H. E. M. Puts, P. W. J. Stoop, J. L. Velde, C. J. de Heiden, S. Steenhuizen, H. Koelman, B. D. M. v. Emmerik, J. Berghuys, S. C. Langeveld, Mw. H. E. Suijling, W. Zielman, J. v. d. Kuyj, P. Mul en G. Spaink, terwijl 2 cursisten het brevet niet mochten behalen.

De werkelijk keurig uitgevoerde diploma's van het Bijenhuis, werden onder een toepasselijk woord uitgereikt door de wnd. Voorzitter op 14 december j.l.

Dank zij, een beetje reclame in een gratis afgestane kolom in een regionaal Dagblad, werd wederom een aantal mensen gebiologeerd door onze mooie bijenteelt.
P. Bood, Haarlem.

Afd. HOOGEVEEN

Zaterdagmiddag 7 december kwam de afdeling Hoo-geveen „De Heidebloem" in jaarvergadering bijeen. Van de heer Snoek, hoofdbestuurslid voor de provincie Drente was bericht van verhinderd binnen gekomen.

De gebruikelijke jaarverslagen werden door de secretaris-penningmeester uitgebracht. In plaats van de heer Neutel, die liever niet meer in aanmerking wenste te komen, werd gekozen de heer L. Hester te Zuidwolde.

Uit de vergadering kwam het idee naar voren, waar ook de heer Snoek in zijn schrijven op gewezen had, om in het komende seizoen, op onze goed geslaagde cursus voor beginners nu een vervolgcursus voor gevorderd imker te organiseren. Bij voldoende deelname zal getracht worden dit van de grond te krijgen. Ook kwam uit de vergadering de gedachte naar voren om bij het volgend jaar te vieren 350-jarig bestaan van Hoo-geveen enige aktiviteit te ontplooien. Niet voor niets draagt het wapen van Hoo-geveen de bijen als symbool, altijd nog met twee korven. Zuidwolde, waar leden van de afdeling wonen, viert volgend jaar zijn 700-jarig bestaan. Mogelijk kan daar ook iets georganiseerd worden.

Afd. LEIDEN

De afd. Leiden e.o. hield op 8 november j.l. haar eerste winterbijeenkomst. Voorzitter W. Hulshoff opende deze druk bezochte vergadering en verheugde zich over de steeds grotere belangstelling voor de bijenteelt.

Huishoudelijke zaken moeten niet te lang duren, meende de voorzitter. Wij komen voor de bijenteelt. De notulen en enkele mededelingen werden daarom snel afgedaan en 10 nieuwe leden en één jeugdlid werden aan de vergadering voorgesteld. Hierna werden een tweetal kleurenfilms vertoond, n.l. Bijenhouden met succes en Het leven van de honingbij. Beide films vielen zeer in de smaak bij de aanwezigen. Tijdens de pauze werd een boogkorf bezichtigd en besproken en werden ook vele andere geanimeerde gesprekken gevoerd.

Na de rondvraag en sluiting van deze geslaagde avond bleven nog velen even napraten. Over bijen zijn wij nooit uitgepraat.

J. J. v. d. Blom,
secretaris.

KRING APELDOORN

Op vrijdag 15 november hield de heer Dr. H. H. W. Velthuis, werkzaam op de afdeling Bijenonderzoek van het Laboratroum voor vergelijkende Fysiologie der Rijksuniversiteit te Utrecht, voor leden van de Kring Apeldoorn een boeiende lezing met dia's over de resultaten van een door hem gemaakte studiereis naar Brazilië — met als doel een onderzoek naar de aldaar voorkomende angelloze bijen en verder over de door hem in Brazilië opgedane ervaringen met de daar ingevoerde Afrikaanse zwarte bijen. Angelloze bijen komen er voor in een aantal verschillende variëteiten, elk met hun specifieke leef-

wijzen en gedragingen. Zij hebben dit met de honingbij gemeen, dat zij in grotere of kleinere kolonies samenleven, maar daarmee houdt de vergelijking vrijwel op, want wat betreft hun nestbouw, broed-aanzet, broedverzorging, voederopslag etc. wijken zij geheel en al van de honingbijen af. Ook de voortplanting in volken lijkt in niets op die van onze honingbij want vindt bij dezen de voortplanting der volken vrij abrupt plaats in het zwermen, bij deze angelloze bijen kan men eigenlijk niet van zwermen spreken. Wanneer een volk een bepaalde grootte heeft bereikt, begint een deel van het volk nestmateriaal en voedsel over te brengen naar een andere plaats en zodra dit voldoende ter plaatse aanwezig is, dan vestigt zich een deel van het volk met een koningin op de nieuwe plaats. In een volk zijn dan ook altijd een aantal koninginnen aanwezig. Overigens is er over deze angelloze bijen nog niet zo heel veel aan het licht gekomen en over veel van de achtergronden van hun gedragingen tast men nog in het duister. Economisch zijn deze bijen van weinig betekenis, omdat hun honingopbrengst relatief gering is en daar zij overigens slechts in een tropisch klimaat levensvatbaarheid hebben, zijn zij voor ons slechts wetenschappelijk interessant.

Bijzonder interessant was het betoog van de heer Velthuis over de in Brazilië ingevoerde Afrikaanse zwarte bij. Daar het gebleken is dat onze westerse honingbijen in het Braziliaanse klimaat niet goed kunnen gedijen, wilde men een proef nemen met de Afrikaanse zwarte bij, welke evenwel tamelijk agressief is, maar door selectie ter plaatse wilde men trachten deze agressiviteit zoveel mogelijk uit te bannen, om daarna met de dan uitgeselecteerde minder agressieve volken proeven te nemen. Door een ongelukkig toeval mislukte deze selectie echter ten dele en zwermden er een aantal volken vroegtijdig af, waarna alras bleek dat de omstandigheden voor deze bijen daar bijzonder gunstig waren, want zij vermeerderden enorm. Na dit ongelukkige toeval verschenen er in de wereldpers woeste verhalen over de verschrikkelijke steeklust van deze bijen en de vreselijke ongelukken welke zij veroorzaakten aan mens en dier.

Uit de studie welke de Heer Velthuis ter plaatse gemaakt heeft is nu gebleken dat deze verhalen schromelijk overdreven zijn. Weliswaar gedragen de bijen zich agressiever dan onze westerse rassen, maar toch niet zo dat zij daardoor bijzondere gevaren opleveren. Tegenover het nadeel van deze wat grotere agressiviteit staat de enorme haaldrift van deze bijen en het is gebleken dat hun opbrengst aan honing vrijwel het dubbele is als die van b.v. het Italiaanse ras. Door de toevallige vroegtijdige invoer van deze Afrikaanse bijen is het honinggewin in Brazilië dan ook enorm gestegen, zodat deze honing nu reeds aan de nederlandse handel wordt aangeboden. Hoewel niet van belang voor onze vaderlandse bijenteelt hebben de vele aanwezigen niettemin bijzonder van het boeiende betoog van de Heer Velthuis genoten.
C. J.

Afd. DIEREN e.o.

Afd. Dieren hield jaarvergadering.

In aanwezigheid van ongeveer 50% van de leden opende de voorzitter de vergadering! Hij vond het jammer dat er niet meer leden aanwezig waren, maar weet dit aan de slechte weersomstandigheden. Na het voorlezen van de notulen van de vorige vergadering ging hij over tot het uitreiken van de verzilverde bijenspelden aan hen, die dit jaar lid van de afd. Die-

ren waren geworden. Het besluit om ieder nieuw lid deze speld te geven, werd op de vorige vergadering genomen. De heer Nab overhandigde hij een ontzegelbak als dank voor het vervoer van de bijen naar het koolzaad en de heide en voor het beschikbaar stellen van de ruimte, waar de strovlechtskursus gehouden wordt. In zijn jaarverslag kenschetste de secretaris het wel en wee van de afdeling. Wat de opbrengst van de honing betreft waren het vooral degenen, die met sterke of verenigde volken naar het koolzaad en de heide waren gegaan dik tevreden, de meeste anderen wat minder. De zomerroost was door het slechte weer in de maanden juni en juli beneden alle peil. De voorzitter dankt naar aanleiding van het financiële verslag de heer van Amersfoort, die de afdeling f 100,— schonk, daar hij zijn honorarium voor de strovlechtskursus te hoog vond. Applaus. Nadat de voorzitter bij acclamatie herkozen was; er waren geen tegencandidaten kwam het grote hangjzer aan de beurt: De plaats voor een stal. De zaken staan er beroerd voor zo begon de voorzitter, noch de gemeente Rheden noch Natuurmonumenten voelen er veel voor om ons van dienst te zijn. Het enigste lichtpuntje is de toezegging van de Buurtschap van Dieren, dat wij op haar gebied een stal kunnen vestigen, maar de enigste geschikte grond is verpacht en de andere plaats is te afgelegen. De meeste leden zijn er tegen de stal daar te plaatsen, gezien de baldadigheid van de jeugd. Pogingen zullen worden ondernomen bij het Hof te Die-

ren om aan de Oostlaan een perceel grond toegevoegd te krijgen. Voor de stal is een uitelkaar genomen bouwkeet gekocht van 8 x 5 meter. De voorzitter zegt te hopen, dat de plannen snel verwezenlijkt kunnen worden, daar de keet niet droog staat opgeslagen en aan verwerking onderhevig is. Met een hartelijk applaus dankte de vergadering het bestuur voor al hetgeen het voor de afd. heeft gedaan. In zijn slotwoord deelt de voorzitter mede dat voor de beginnerskursus, die onder zijn leiding begin februari start, nog enkele deelnemers kunnen worden ingeschreven. Aanmelden bij de Hr. J. A. Brouwer Stationsplein 18 Dieren. Telefoon 08330 - 4974.

De secretaris.

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband naar . . . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 Barneveld

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

IN MEMORIAM

Door een noodlotting ongeval is op 6 nov. j.l. overleden onze voorzitter de Heer

J. F. VERHOEVEN

oud-hoofdbestuurslid en erelid der vereniging. Hij bereikte de leeftijd van 80 jaar.

Wij hebben hem op 9 november j.l. begeleid naar zijn laatste rustplaats. Onder de belangstellenden waren vele imkervrienden aanwezig.

Wij zullen hem node missen en nog heel lang in ere houden. Wij wensen zijn familie veel sterkte toe in dit zo smartelijk verlies.

Afd. Beekbergen
A. Tromp.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 4,50, elk woord meer 25 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 84 68 01 van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 10 keer plaatsen 10% korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

TE KOOP GEVRAAGD: Ruwe en Zuivere Bijenwas. Honing en Waszemerij „DE BIJENKORF”, Eemnes. Telefoon 02153 - 86704.

TE KOOP: Prima sterke bijenvolken in kasten korven en op ramen. Bijenstand „DE BIJENKORF”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02153 - 86704.

VOOR ALLE IMKERSARTIKELLEN naar Bijenstand „DE BIJENKORF”, Eemnes. Telefoon 02153 - 86704. Prijscourant op aanvraag. Tevens hebben wij nog wat honing voor de wederverkoop.

TE KOOP GEVRAAGD: Bijenvolken zowel korven en kasten en verdere imkersbenodigdheden. Alles tegen contante betaling en aan huis afgehaald. Bijenstand „DE BIJENKORF” sinds 1897, Meentweg 103, Eemnes, (Utrecht). Telefoon 02153 - 86704.

GEVRAAGD: Alle soorten nederlandse honing. Wij betalen de hoogste prijs. C. V. HOLLAND, Ruisseveen 20, Veenendaal. Telefoon 06385 - 10202 b.g.g. 13795.

GEVRAAGD: Dorothy Hodges: The pollen loads of the honeybee en jaargangen Groentjes: 1967, 1968, 1969. J. A. ZOET, Dorsersstraat 66, Nieuw Vennep.

TE KOOP: een in zeer goede staat verkerende driersaamslinger, merk C.M.F. en tienraamskasten. H. J. HAAGSMA, Kerkpad 24, Haskerhorne, tel. 05138 - 2703.

GEVRAAGD: Kunstraatpersen van Herzog en/of Rietsche. Jaargangen van het Groentje 1946 en ouder. Jaargangen van „De Practische Imker”, Krantenknipsels over de imkerij. K. P. DE BRUIJN De Hoek 5, Vledder. Tel. 05212 - 1641.

Voor alles wat U nodig heeft voor de MODERNE BIJENTEELT kunnen wij U uit voorraad leveren. Wij noteren de laagste prijzen en de kwaliteit van het materiaal is niet te overtreffen.

H.H. Secretarissen: Heeft U een afdelingsbestelling? Laat ons dan eens offerte maken. Uw leden zullen U dankbaar zijn.

Tevens nog leverbaar enkele soorten honing. Vraagt onze materialen en/of honingprijslijst even aan.

Wij wensen u Prettige Feestdagen en een Voorspoedig 1975.

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZOON
Jubbega Friesland — Telefoon 05165 - 382